

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП  
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

---

# ГОДИШЕН ЗБОРНИК YEARBOOK



**2023**

ГОДИНА 12

VOLUME XII

---

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP  
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE

ГОДИШЕН ЗБОРНИК  
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ  
YEARBOOK  
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE

За издавачот / For publisher  
Проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева

**Издавачки совет**

проф. д-р Дејан Мираковски  
д-р Лилјана Колева-Гудева  
проф. д-р Мишко Џидров  
проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева

**Editorial board**

Prof. Dejan Mirakovski, PhD  
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.Prof.  
Misko Dzidrov, PhD  
Prof. Emilija Petrova Gjorgjeva, PhD

**Редакциски одбор**

Доцент д-р Марија Стришевска, Институт за  
славистика, Универзитет во Вроцлав, Полска;  
Проф. д-р Мариуш Землодр, Институт за  
социологија, Бјалисток, Полска;  
Проф. д-р Горан Зељиќ, Учителски факултет на  
Белградскиот универзитет, Србија;  
Проф. д-р Бојана Милосављевиќ, Учителски  
факултет на Белградскиот универзитет, Србија;  
Проф. д-р Тонча Јукиќ, Факултет за  
хуманистички и општествени науки на  
Универзитетот во Сплит, Хрватска;  
Проф. д-р Јасна Кудек – Мирошевиќ, Факултет за  
образование на учители на Универзитетот во  
Загреб, Хрватска;  
Проф. д-р Нина Чеклиќ, Педагошки факултет во  
Бијелина, Универзитет во Источно Сараево,  
Босна и Херцеговина;  
Проф. д-р Јанка Димитрова – Стојменова,  
Педагошки факултет на Југозападен универзитет  
„Неофит Рилски“ во Благоевград, Бугарија.

**од Македонија**

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска  
проф. д-р Соња Петровска  
проф. д-р Снежана Мирасчиева  
проф. д-р Снежана Јованова Митковска  
проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева  
проф. д-р Никола Смилков  
проф. д-р Виолета Николовска  
проф. д-р Трајче Стојанов  
проф. д-р Деспина Сивевска  
проф. д-р - Ирена Китанова  
проф. д-р Билјана Митевска Попевска

**Главен и одговорен уредник**

проф. д-р Виолета Николовска

**Одговорен уредник**

проф. д-р Виолета Николовска

**Администратор**

Александра Николова

**Editorial Board**

Docent Professor Dr. Marija Stryszewska, Institute of  
Slavic Studies, University of Wroclaw, Poland;  
Prof. Dr. Mariusz Zemlodr, Institute of Sociology,  
Bialystok, Poland;  
Prof. Dr. Goran Zeljic, Faculty of Teaching, University  
of Belgrade, Serbia;  
Prof. Dr. Bojana Milosavljevic, Faculty of Teaching,  
University of Belgrade, Serbia;  
Prof. Tonca Jukić, Ph.D., Faculty of Humanities and  
Social Sciences, University of Split, Croatia;  
Prof. Dr. Jasna Kudek – Mirosevic, Faculty of Teacher  
Education, University of Zagreb, Republic of  
Croatia;  
Prof. Dr. Nina Ceklic, Faculty of Pedagogy in Bijeljina,  
University of East Sarajevo, Bosnia and  
Herzegovina;  
Prof. Dr. Janka Dimitrova – Stojmenova, Faculty  
of Pedagogy at Southwestern University "Neofit  
Rilski" in Blagoevgrad, Bulgaria.

**from Macedonia**

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD  
Prof. Sonja Petrovska, PhD  
Prof. Snezana Mirascieva, PhD  
Prof. Snezana Jovanova Mitkovska, PhD  
Prof. Emilija Petrova Gjorgjeva, PhD  
Prof. Nikola Smilkov, PhD  
Prof. Violeta Nikolova, PhD  
Prof. Trajce Stojanov, PhD  
Prof. Despina Sivevska, PhD  
Prof. Irena Kitanova, PhD  
Prof. Biljana Mitevska Popevska, PhD  
Prof. Daniela Koceva, PhD

**Managing editor**

Prof. Violeta Nikolovska, PhD

**Editor in chief**

Prof. Violeta Nikolovska, PhD

**Administration**

Aleksandra Nikolova

**Техничко уредување**    **Technical Editing**  
доцент д-р Верица Јосимовска    Docent Verica Josimovska, Ph.D.

**Јазично уредување**    **Language Editor**  
Проф, д-р Виолета Николовска    Prof. Violeta Nikolovska, PhD  
Виш лектор Крсте Илиев    Senior lecturer Krste Iliev

**ISSN 1409-9187**

**Редакција и администрација**  
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип  
Факултет за образовни науки  
ул. „Крсте Мисирков“ 10-Ап. фак 201, 2000 Штип  
Република Северна Македонија

**Address of the editorial**  
Goce Delcev University – Stip  
Faculty of Educational Sciences  
Krste Misirkov 10-A PO box 201, 2000 Štip,  
Republic of North Macedonia

---

## СОДРЖИНА

**Виолета Николовска**

МЕТАФОРИЗАЦИЈАТА КАКО ПРОЦЕС ВО ПОЛИСЕМИЈАТА ВООПШТО И ВО ПОЕЗИЈАТА .....6

**Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева**

ПЕДАГОГИЈАТА - ВЧЕРА, ДЕНЕС, УТРЕ  
НИЗ ДИСКУРСОТ ИНТЕРПЕРСОНАЛНА ПЕДАГОШКА КОМУНИКАЦИЈА .....10

**Емилија Петрова Ѓорѓева, Николче Ѓорѓев**

СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ И РЕЛИГИСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ .....16

**Снежана Мирасчиева**

МЕЃУ НАДАРЕНО И ТАЛЕНТИРАНО ПРЕДУЧИЛИШНО ДЕТЕ - ПРОБЛЕМИ И ДИЛЕМИ .....23

**Моника Стојановска, Јадранка Рунчева**

РАБОТА СО НАДАРЕНИ ДЕЦА ВО ИНКЛУЗИВНА УЧИЛНИЦА –  
СОСТОЈБИ И ПРЕДИЗВИЦИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА .....31

**Даниела Коцева, Ирена Ѓоргова**

МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЈА НА УЧИЛИШНОТО НАСИЛСТВО .....40

**Снежана Мирасчиева**

РЕФЛЕКСИЈАТА НА СОВРЕМЕНАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО ГРАДЕЊЕТО НА  
ПАРТНЕРСКИ ОДНОС МЕЃУ ДЕТЕТО, ВОСПИТУВАЧОТ И СЕМЕЈСТВОТО .....45

**Јане Буровски**

АНАЛИЗА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ВО УЧИЛИШТЕТО НИЗ ТЕОРИЈАТА НА  
АКТИВНОСТ И КОНЦЕПТОТ НА УЧЕЊЕ НА ПОВЕЌЕ НИВОА .....52

### ХРОНИКА НА НАСТАНИ

Научно-стручна трибина „Комуникација, партнерство и соработка  
меѓу образовните, културни и други институции“ .....59

**Верица Јосимовска**

УЛОГАТА НА КУЛТУРНИТЕ ИНСТИТУЦИИ ВО ПРОУЧУВАЊЕТО НА  
ИСТОРИЈАТА НА РОДНИОТ КРАЈ .....60

**Ирена Китанова, Ивана Стојанова**

ГОВОРОТ И ФАКТОРИ КОИ ВЛИЈААТ ЗА СОВЛАДУВАЊЕ НА СЕКОЈДЕНВНАТА  
КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ОБРАЗОВНИТЕ ИНСТИТУЦИИ .....66

**Игорчо Ангелов**

КАРАКТЕРИСТИКИ И ОТКРИВАЊЕ НА ДЕЦА И АДОЛЕСЦЕНТИТЕ СО  
ПОТЕШКОТИИ ВО УЧЕЊЕТО .....70

**Снежана Јованова – Митковска, Билјана Попеска, Никола Смилков**

СОРАБОТКА, ПАРТНЕРСТВО ПОМЕЃУ ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНИТЕ ИНСТИТУЦИИ .....80

**Милена Бошкова**

СОРАБОТКАТА НА ПРЕДУЧИЛИШНИТЕ УСТАНОВИ СО  
УЧИЛИШТАТА И СЕМЕЈСТВОТОm .....88

**Томе Китановски**

ДИЗАЈНИРАЊЕ НА ПРОГРАМИ И СОДРЖИНИ ЗА СОРАБОТКА МЕЃУ ОБРАЗОВНИТЕ,  
КУЛТУРНИТЕ И ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ .....96

**Катарина Марковска Саздова**

УЛОГАТА НА БИБЛИОТЕКИТЕ ВО НАСТАВАТА/ОБРАЗОВАНИЕТО ВО  
ОСНОВНИТЕ И СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА .....101  
(Компаративна анализа)

**Оливер Цацков**

ОБЈЕКТИТЕ НА КУЛТУРАТА КОИ СЕ ИЗВОРИ НА ЗНАЕЊЕ И ПРЕДМЕТ НА УЧЕЊЕ .....107

## РЕФЛЕКСИЈАТА НА СОВРЕМЕНАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО ГРАДЕЊЕТО НА ПАРТНЕРСКИ ОДНОС МЕЃУ ДЕТЕТО, ВОСПИТУВАЧОТ И СЕМЕЈСТВОТО<sup>5\*</sup>

Снежана Мирасчиева

Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип  
snezana.mirascieva@ugd.edu.mk

**Апстракт:** Ефикасноста во воспитно-образовната работа воопшто е определена од бројни фактори. Еден од нив е односот меѓу детето, родителите, воспитувачите и негователите. Бројни се истражувањата кои упатуваат на сознанијата дека најголема ефикасност и ефективност во воспитно-образовната работа со деца од предучилишна возраст се постигнува со единство на факторите родител и воспитувач. Единството на влијание подразбира взаемна почит, двонасочна комуникација, континуирана повратна информација, недирективен меѓусебен однос односно рамноправно партнерство во дејствувањето, со единствена цел правилен раст и развој на детето. Двете институции, семејство и детска градинка, се првите средини кои со сега своја сложеност и специфичност, влијаат на развојот на детето. Семејството како заедница на возрасни и деца е првата средина со која детето се среќава. Рефлексијата од односите во семејството се одразува во другата средина, средината на врсници во воспитната група и возрасни во детската градинка. Разноликоста на односите и опкружувањето имаат силно влијание на развојот на детето во сите сфери како когнитивна, социјална, комуникациска, конативна, психомоторна. Од тие причини, повеќе од потребно е единство на факторите во нивните влијанија на детскиот развој. Современиот свет со технолошкиот напредок обезбедува услови за непречена континуирана комуникација надминувајќи ги просторните и временски барјери. Социјалните мрежи и други алатки со примена на ИКТ овозможуваат континуирана и содржински побогата комуникација меѓу нив, но во исто време се рефлектираат и слабостите и предизвиците на комуникацијата во виртуелниот свет меѓу детето, родителот и воспитувачот. Во трудот се прави обид да се сврти вниманието на влијанието на технологијата во градењето и квалитетот на партнерскиот однос меѓи трите клучни фактори во воспитно-образовниот процес и неговото влијание на правилниот раст и развој на детската личност во предучилишниот период.

**Клучни зборови:** партнер, однос, комуникација, семејство, дете, технологија.

## REFLECTION OF MODERN TECHNOLOGY IN BUILDING A PARTNERSHIP BETWEEN CHILDREN, PRE-SCHOOL TEACHERS AND FAMILY

Snezana Mirascieva

Faculty of Educational Sciences, Goce Delcev University Stip  
[snezana.mirascieva@ugd.edu.mk](mailto:snezana.mirascieva@ugd.edu.mk);

**Abstract:** The efficiency in educational work in general is determined by numerous factors. One of them is the relationship between the child, parents, nursery teachers and assistants. There are numerous studies that point to the findings that the greatest efficiency and effectiveness in educational work with children of preschool age is achieved with the unity of the parent and nursery teacher factors. The unity of influence implies mutual respect, two-way communication, continuous feedback, non-directive mutual relationship, that is, equal partnership in action, with the sole goal of proper growth and development of a child. The two institutions, family and kindergarten, are the first environments that, with all their complexity and specificity, influence a child's development. The family as a community of adults and children is the first environment a child encounters. The relationships in the family are reflected in the other environment, the environment of peers in the educational group and adults in the kindergarten. The variety of relationships and the environment have a strong impact on the child's development in all spheres such as cognitive, social, communicative, conative, and

<sup>5</sup> Трудот беше презентирани на XI Научно-стручна конференција со меѓународен карактер „Граѓење партнерских односа на релацији дете-васпитач-родител“, одржана во Неум, 21-24.09.2023 година

psychomotor. For these reasons, the unity of the factors in their influences on children's development is more than necessary. With technological progress, the modern world provides conditions for smooth continuous communication, overcoming space and time barriers. Social networks and other tools that use ICT enable continuous and content-rich communication between them, but, at the same time, the weaknesses and challenges of communication in the virtual world between children, parents and nursery teachers are reflected. In our paper, we are trying to draw attention to the influence of technology in the building and the quality of the partnership relationship, three key factors in the educational process and its influence on the proper growth and personality development of children in the preschool period.

**Key words:** partner, relationship, communication, family, child, technology.

### **Воведни зборови или за воспитувачот, детето, семејството и современата технологија**

Градењето на партнерски однос меѓу семејството и воспитувачите е сложен процес чија резултативност бара континуитет и не директивна интерперсонална комуникација. Еден од субјектите во тој процес е воспитувачот. Воспитувачите вклучувајќи ги во оваа група и негователите, претставуваат посебна категорија на стручно-оспособени лица, кои преку подготовките и школувањето, се оспособиле интегрално за воспитно-образовна работа (Крњавиќ, 1983, 88). Како такви, дидактичко-методски го обликуваат воспитно-образовниот процес и го насочуваат развојот на децата. Во таа смисла, текот и квалитетот на комуникацијата во процесот на градење партнерски однос со семејството, директно зависи од неговата личност, стил на однесување и однос со децата. Една од најсеопфатните дефиниции на личноста е онаа на Олпорт (G.W. Allport), во која авторот укажува дека „личноста е динамична организација на оние психолошки системи во индивидуата кои го детерминираат нејзиното однесување и менување”. Сепак, не постои сеопфатна дефиниција на личноста која ќе може да ја објасни целата сложеност и разновидност на личноста на воспитувачот. Напротив, треба да се има во предвид дека својствата на воспитувачот се манифестираат низ различни видови однесувања. Затоа, не треба да се проценуваат како цврсти категории, туку како рамковни ориентации кои произлегуваат од неговата секојдневна работа и однесување. Меѓутоа, излагањето на личните својства е оправдано, ако претставуваат предуслови и се претпоставки кои произлегуваат од модификацијата на однесувањето, одлуките, улогите, воспитната, дидактичката и практичната работа со децата, а не како што однапред е замислено и концепирано. Тоа значи дека расправата по овој проблем е оправдана, доколку има за цел менување на неговото однесување, одлуки, улоги, педагошка и практична работа во посакуваниот правец (Горѓевиќ, 1988, 31). Во таа смисла, личноста на воспитувачот е определена како организација на особини, формирани во меѓусебното дејствување на средината и индивидуата. Особините и квалитетите на личноста на воспитувачот се поделени во четири групи. Првата група ги опфаќа човечките квалитети како дружељубивост, љубезност, хуманост. Втората група се однесува на неговата стручност. Педагошко-методските способности како објаснување, објективност, мотивирање, ја сочинуваат третата група. Четвртата група се однесува на физичките квалитети како пријатен глас, израз на лицето, физички изглед. Во тој контекст, поблиску се определени педагошките својства на воспитувачот и тоа: својства кои се однесуваат на личноста, својства кои се однесуваат на дидактичко-методските способности и организациско-комуникациски својства. Од друга страна, однесувањето претставува случување, настан што може да се набљудува (Горѓевиќ, 1988, 55). Вака сфатено, однесувањето на воспитувачот содржи пораки или сигнали, кои можат да бидат силни мотивирачки средства и поттикнувачи на учење, но и обратно. Воспитувачот знае дека не воспитуваат методите и постапките, туку тој и неговото однесување, за што често пати не е свесен. Затоа, воспитувачот мора да биде свесен за своето однесување, од една страна, но и за тоа како се одразува неговото однесување, врз децата, од друга страна преку т.н. „скриена програма”, која реално постои. (Кели, 1982, 75-77). Со своето однесување, дури и кога не е свесен, секогаш емитува одредени пораки, кои децата на различни начини ги обработуваат и преработуваат. Тие можат да го стимулираат или да го потиснат личното кај индивидуата. Сигурноста, самодовербата, целисходноста, оптимизмот, смиреноста, трпеливоста и срдечноста кај воспитувачот, позитивно влијаат врз детето. Сето

ова децата, го гледаат на лицето, во погледот, ставот на телото, движењата, во гласот, во говорот и речникот на воспитувачот. Така доколку воспитувачот е смирен и трпелив, гласот ќе биде смирен, ќе говори течно, со поглед упатен кон децата. Кога воспитувачот се движи во просторијата и ја следи работата на децата покажува заинтересираност. Позитивните сигнали во однесувањето на воспитувачот, создаваат работен штимунг, го зголемуваат емоционалниот набој кој го покренува интелектуалниот мотор на детето и активирајќи го, добива соработник и активен субјект. Ваквата ситуација носи резултати и зголемена ефикасност, како и квалитет во учењето. Напротив тоа, кога воспитувачот седи на едно место, постојано гледа во часовникот, нестрпливо очекувајќи го крајот на активноста, а на неговото лице се чита замор, покажува досада, тогаш негативно влијае врз децата. Во такви услови, детето го „имитира“ воспитувачот. Покажува незаинтересираност, досада, прави неред, галама и движење во занималната, игнорирајќи го неговото присуство. Значи, стравот, досадата, заморот и нервозата негативно влијае врз детето. (Kuriacou, 1997, 56-57). Слободно можеме да заклучиме дека и едните и другите сигнали влијаат врз децата и нивните постигања и напредок. Богнар, разликува директивен и недирективен однос. Директивниот однос, истакнува авторот, се темели на потчинетост и авторитарност. Тоа е однос на моќ, доминација, притисок, критика, монолог. За разлика од него, недирективниот однос се темели на рамноправност и соработка, водење, храбрење, признание, поттикнување. Се остварува низ дијалог. Односот меѓу воспитувачот и детето е добар кога постои: а) отвореност - толку е лесно да се биде директен и искрен, еден со друг; б) грижливост - кога секој знае дека другиот го почитува; в) меѓузависност, што е спротивно на зависност; г) самостојност - која допушта секој да ја развие својата единственост, креативност и индивидуалност; д) взаемно задоволување на потребите - така што ни една потреба не се задоволува за сметка на потребите на другиот. (Гордон, 1998, 17). Воспитувачот е педагошки уметник, во кого се синтетизирани креативноста на уметникот и оригиналноста на научникот! Тогаш кога воспитувачот ентузијазмот, педагошкиот ерос и организациските способности ќе ги пренесе на децата, ќе обезбеди успех во работата со нив. Од друга страна, и детето во градинката е свет за себе, индивидуа која има свои потреби и желби, можности и интереси. Неговата посебност и индивидуалност ја моделира комуникацијата во опкружувањето. Добро познат е фактот дека секоја детска индивидуа е посебен интегритет кој влијае на средината во која егзистира и во опкружувањето, и во семејството и во установата. Од друга страна, и средината со сите свои влијанија повеќе или помалку се рефлектира врз личноста на детето, таа иста средина во која детето расте и се развива, учи и осознава.

Градењето партнерски однос е определена и од семејството. Се определивме за поимот семејство, наместо родители од причина да ја исклучиме секоја можност за стигматизација на оние семејства кои не се потполни (отсуство на еден родител или два родители, присуство на старател). Втората причина заради која се определивме за поимот семејство е ширината на самиот поим. Имено, поимот семејство е поширок од поимот родител, па семејството е заедница и на родители и на деца и на други членови на семејството, па говориме за потесно или пошироко семејство. Првите односи во семејството ги моделираат, поттикнуваат или ограничуваат сите натамошни контакти со другите луѓе. Многу истражувања сведочат за важноста на комуникацијата во семејството и нејзиното влијание во понатамошниот интелектуален, морален и емоционален развој на младата личност. Соработнички односи, ведро расположение и постојана „присутност“ на членовите на семејството во околината на детето, ја намалува потребата од интервенција и контрола. А, кога ќе биде потребна контролата, во таквите семејства се создаваат *вистински услови и право расположение* така што детето радо ја прифаќа таа контрола. (Рерардон, 1998, 158). Затоа, со право констатираме дека доколку во семејството владееат демократски односи и истите се изразуваат преку слободата на децата да говорат за тешкотиите и конфликтните ситуации во кругот на семејството, отворено да ги искажуваат своите ставови и искрено презентираат своите чувства, дотолку таквиот однос ќе го воспостават и надвор од кругот на семејството. Исто така, комуникацијата е условена од ставовите и мислењата кои се негуваат во семејството кон воспитно-образовната установа, воспитувачите, другите деца, другите

возрасни во опкружувањето и се изразуваат преку однесувањето, што директно или индиректно, послабо или посилно, има влијание врз однесувањето на децата. Заради тоа, семејството треба да се интегрира во воспитно-образовната работа со цел да се воспита детето, затоа што *семејството е матрица на сите човечки вредности*. (Стевановиќ-Ајановиќ, 1997, 203). Положбата и улогата на детето во семејството е значаен фактор во комуникацијата со другите, надвор од семејството. Ако детето во семејството е во улога на субјект, личност со сопствен идентитет и легитимитет, е рамноправен член „со право на глас“, сигурен во себе, истраен и упорен, со изградени вредносни системи, како таков ќе влезе во комуникацијата со другите. Атмосферата во семејството, животот, работата и односите во него, треба да бидат така организирани и средени, што ќе влијаат позитивно на детето. Соработничките односи, односите на взаемна помош, почитување и разбирање и рамноправно учество во решавањето на семејните проблеми, обезбедуваат позитивни влијанија. Компактното, топло и хармонично семејство е силен двигател за правилен развој на детската личност. Комуникацијата во таквото семејство е двонасочна, симетрична и емпатиски обоена. Токму таква комуникација, како што владее во семејството, детето ја очекува и настојува да ја реализира во градинката, во опкружувањето надвор од семејството и домот.

Поаѓајќи од нашиот предмет на интерес во трудот, чувствуваме потреба да го определиме и поимот технологија. Постојат бројни определби во литературата, но општоприфатена е определбата дека технологијата опфаќа вештини, знаење и способности да се изработуваат и употребуваат корисни алатки (tehne-вештина, умеење, знаење). Технологијата опфаќа средства, начини и орудија кои се продукт на свесниот напор на човекот да опстане и да ги задоволи останатите потреби. Технологијата е всушност организација на знаење за постигнување на практични цели. Карактеристични се три основни активности во технологијата: технологија на процес, технологија на производ и информациска технологија (ИТ). Информациската технологија подразбира собирање, обработка и пренос на информации, па нејзини основни ресурси се информациите кои се обработуваат. Таа е дел од современата технологија а со своите основни ресурси ја моделира социјалната страна на комуникацијата. При тоа ги користи социјалните медиуми и социјалните мрежи кои го менуваат социјалниот контекст на современото живеење. Во таа смисла има силна рефлексивност и врз градењето партнерски односи со семејството и децата. Последните години е видно забележлив подем на социјалните медиуми во интернет комуникацијата. Денес, социјалните медиуми имаат предност во комуникацијата првенствено поради можноста за размена на најразлични информации и содржини но и можноста за соработка. Се смета дека „онлајн“ комуникацијата преку социјалните медиуми може да го креира однесувањето, ставовите и мислењето на секоја индивидуа во однос на одредени прашања но и да покрене на разни активности. Социјалните медиуми се динамични онлајн медиуми кои го менуваат начинот на работа на поединецот во сите сегменти. Иако се слични со традиционалните масмедиуми особено во делот на намена и цел, сепак социјалните медиуми нудат поголеми можности за собирање и споделување на информации и двонасочна комуникација и иницираат промени. Преносот на информации преку интернет ги поставува социјалните медиуми во реално време во високо интерактивни социјални мрежи во глобални и регионални рамки. Социјалните медиуми денес во корен го менуваат начинот на кој комуницираме, во насока на двонасочно пренесување на информации преку дијалог. Тие ја сочинуваат социјалната мрежа. Социјалните мрежи се збир од многубројни канали за комуникација низ кои се реализира интеракција меѓу повеќе луѓе. Социјалните мрежи овозможуваат голем број на онлајн социјални услуги. Како на пример фејсбук овозможува додавање на апликации и модули кои објавуваат разни содржини и и овозможуваат интеракција со останатите. Социјалните медиуми најдобро се дефинираат во контекст на целокупната медиумска парадигма. Традиционалните мас медиуми како што се радио, телевизија, дневен печат и списанија се еднонасочно статички емитувачки технологии. Новите веб технологии создадоа многу лесен начин со кој секој може да создаде своја содржина и да ја дистрибуира. Објавите на блог, твитер или јутјуб можат да бидат прегледани од милиони луѓе бесплатно. При тоа објавувачите не треба да плаќаат милионски суми на издавачите и дистрибутерите за да ја рекламираат својата содржина туку можат да направат



интересна содржина која ќе привлече поголем број на гледачи. Социјалните медиуми доаѓаат во голем број форми меѓу кои најпопуларни се блогите, микроблогите (твитер), социјалните мрежи (фејсбук, линкедлин) медиумски-споделувачки сајтови како јутјуб, социјални селектирачки и гласачки сајтови ИДигт, Реддит) сајтови за преглед, (Yelp), форуми и виртуелни светови (Second life). Социјалните медиуми и социјалните мрежи се современ комуникациски модел кој се наметна како неопходен и можен дел од секојдневниот живот и работа денес. Условени се од интернетот (меѓумрежно поврзување) како јавно достапен систем на меѓусебно поврзани сметачки мрежи кои покрај преносот на информации нудат и услуги како електронска пошта, директен разговор, меѓусебе поврзани мрежни места (веб страни) што ја вклучува и светската пајажина (WWW - world wide web). Традиционалните мас медиуми како што се радио, телевизија, дневен печат и списанија се еднонасочно статички емитувачки технологии. Новите веб технологии создадоа многу лесен начин со кој секој може да создаде своја содржина и да ја дистрибуира.

### **Рефлексијата на современата технологија во процесот на градење партнерски однос меѓу детето, воспитувачот и семејството**

Живееме во време на темелни технолошки промени. Покрај новите можности кои ги овозможува динамичниот технолошки напредок, се менува начинот на живот, работа и односите меѓу луѓето. Од појавата на дигиталната револуција пред околу повеќе од половина век како и примената на информациската технологија постепено се шири во сите процеси, менува облици на комуникација со цел зголемена ефикасност. Континуирираниот технолошки развој полека но сигурно има силна рефлексија и врз содржините на комуникација на институционално и персонално ниво. Во таа смисла современата технологија влијае и врз формите и содржините на комуникација меѓу семејството и воспитувачите со цел градење на партнерство меѓу нив. Се поставува прашањето кои облици на комуникација се ефикасни и ефективни особено во градењето на партнерски односи меѓу семејството и воспитувачите. Во делот што следи ќе се обидеме да претставиме некои од нив. Иако во литературата се прават обиди за нивна класификација, сепак не постои остра граница меѓу нив, но како традиционални се споменуваат: разговори (индивидуални и групни) - се најдостапни облици на комуникација со семејството. Содржинската страна на разговорите најчесто е размена на информации, ставови на родителите и одговори на прашања взаемно; тематски консултации (индивидуални и групни; редовни и вонредни) – со цел конкретни совети и препораки до родителите; родителски состанок/средба (заеднички или индивидуален) со цел дискусија по конкретни прашања. Треба да биде креативен и интересен; семејството/родителите учествуваат во проектни активности на воспитната група; работна активност на родителите – како пример при уредување на просторот во градинката или дворот, еколошки активности; седмични извештаи до родителите (најдобро писмени)- со цел информирање на родителите за напредокот и развојот на детето како и за неговата активност и учество во определен период во животот и работата во градинката; спортски активности- поттикнување и негување на здравиот начин на живот, спортски натпревари; мајсторски курсеви за родителите – вежби од логопед, медицинска сестра, психолог, педагог (пример артикулациска гимнастика за развивање на правилен изговор); отворени денови за родителите – родителите во улога на надворешен набљудувач или внатрешен партиципиент; анкетирање/испитување на мислењата и ставовите на родителите преку анонимни анкети по одредени прашања; посета на семејството во домот; веб страна на градинката - линк до форум за поставување на прашања и одговори и визуелна комуникација - флаери за одредени теми, „кутии за сугестии“, „кутии за прашања“

Како нетрадиционални се среќаваат: ден на отворена врата на градинката - за родителите ова е „враќање во детството“, како набљудувачи или активни учесници, работат вежби, одат на прошетка, помагаат во активноста во групата; презентација на градинката - запознавање на семејството со организацијата на работата во градинката, програмата за работа, информации за дополнителните платени услуги; распоред на должности – воспитувачот ги повикува родителите на нивно барање да учествуваат во прошетки и

екскурзии; излети – заеднички посети со семејството/родителите на детето на значајни места во родниот крај, прошетки во парк, излети во природа) со цел создавање услови за поголема блискост меѓу родителите и децата; семејни претстави – семејството/родителите со своите деца играат претстава (според содржината од позната бајка или сказна за децата како на пример „Трите прасиња“) со цел богатење на емоционалните искуства.

*Што говорат нашите искуства?! Практиката покажа дека и покрај широката лепеза на форми на соработка и комуникација семејството во градењето на партнерските односи, сепак доминираат социјалните мрежи денес. Имено, се формираат групи (најчесто затворени) на фејсбук или вибер, целокупната комуникација е писмена и содржински сиромашна, а се одвива само заради размена на информации или соопштенија, известувања и се разменуваат фотографии од активностите. Покрај овие облици, остануваат разговорите и средбите со родителите кои често се прекратки но не и постојани. Групните родителски средби се организираат до две годишно. Друга форма на соработка се работилниците кои најчесто се поврзани со обработка на одредена тема кои се организираат три до четири пати годишно. Тоа е рефлексивната на социјалните мрежи во „градењето партнерски односи“ меѓу семејството и воспитувачите. Ако партнерството подразбира меѓусебно познавање, взаемно почитување и разбирање, искреност и емпатија, континуирана размена на информации, прифаќање на разликите и соработка, тогаш останува прашањето како истото да се иницира, развива и практикува?! Затоа е неопходна интеракција, социјална која ќе биде функционална во делот на градење партнерски односи во процесот на воспитание и образование. Впрочем, социјалната интеракција покрај комуникациските и интерперсонални вештини и способности, подразбира и социјални компетенции. Социјалните компетенции од своја страна ја акцентираат човековата развојна димензија во смисла на социјализација и усвојување на социјални одблители на однесување неопходни за постигнување и задоволување на сопствените потреби, цели, права и желби, но без ограничување на потребите, целите, правата и желбите на другите. Тоа значи дека социјалните компетенции ги опфаќаат сите комуникациски интерперсонални вештини, интраперсонални и други вештини како на пример препознавање на сопствените и туѓите чувства, асертивност, соочување со стравот, самоконтрола, приговор и изразување на забелешки, залагање за пријател и другар. Заради тоа, неопходно е да се создаваат услови за квалитет во партнерските односи меѓу детето, семејството и воспитувачот, а квалитетот ќе се постигне единствено со взаемна почит и разбирање, искреност и емпатија, континуирана размена на информации, прифаќање на различностите, отворена соработка обоена со асертивност.*

### **Наместо заклучок**

Социјалните медиуми претставуваат составен дел на социјалните мрежи и се места за интеракција каде учеството и дискусијата се основа и каде што луѓето можат да зборуваат за своите чувства, идеи и креации. Таквата виртуелна средина - социјална мрежа - е кориснички базирана средина и се чини дека е важна во поглед на собирање на луѓето заедно и зголемување на врската меѓу нив. Повеќето научни истражувања во оваа област покажуваат дека луѓето повеќе време поминуваат во овој вид на средини, обидувајќи се да ги исполнат нивните вистински животни потреби во оваа виртуелна реалност и сакаат да живеат во неа преку реконструкција на еден нов свет за себе. Од време на време е дури и забележано дека границата меѓу виртуелниот и реалниот свет не е јасна. Во таа смисла, социјалните медиуми денес во корен го менуваат начинот на кој комуницираме, во насока на двонасочно пренесување на информации преку дијалог. Социјалните медиуми кои се дел од социјалните мрежи се само едно камче во мозаикот наречен современата технологија и како такви го менуваат социјалниот контекст на современото живеење. Тие ја сочинуваат социјалната мрежа. Социјалните мрежи се збир од многубројни канали за комуникација низ кои се реализира интеракција меѓу повеќе луѓе. Социјалните мрежи овозможуваат голем број на онлајн социјални услуги. Како на пример фејсбук овозможува додавање на апликации и модули кои објавуваат разни содржини и и овозможуваат интеракција со останатите. Во таа смисла имаат силна рефлексивна и врз градењето партнерски односи со семејството и детето.

Последните години е видно забележлив подемот на социјалните медиуми во интернет комуникацијата. Денес, социјалните медиуми имаат предност во комуникацијата првенствено поради можноста за размена на најразлични информации и содржини но и можноста за соработка. Се смета дека „онлајн“ комуникацијата преку социјалните медиуми може да го креира однесувањето, ставовите и мислењето на секоја индивидуа во однос на одредени прашања но и да покрене на разни активности. Иако се слични со традиционалните масмедиуми особено во делот на намена и цел, сепак социјалните медиуми нудат поголеми можности за собирање и споделување на информации и двонасочна комуникација и иницираат промени. Преносот на информации преку интернет ги поставува социјалните медиуми во реално време во високо интерактивни социјални мрежи во глобални и регионални рамки. Градењето на партнерски однос меѓу детето, воспитувачот и семејството денес е под силно влијание на современата технологија односно социјалните медиуми. Формите на комуникација меѓу родителите, семејството и воспитувачот добиваат нови облици кои настанале како резултат на силната и континуирана рефлексивна на современата технологија. Во исто време и партнерството меѓу нив се редизајнира односно се јавува во нови модалитети кои суштински не се разликуваат, но имаат различни модели. Сепак содржинската страна на комуникацијата како основен атрибут на партнерството добива нови рамки и нови содржини, или со други зборови самиот вид на комуникација често го менува својот облик. Како последица на силната рефлексивна можат да се издвојат: доминантноста на писмените пораки (во затворени fb /фејсбук групи или вибер групи) што има одредени ограничувања во комуникацијата; најчесто содржината на комуникацијата е известување или споделување на фотографии од активности. Иако се присутни и традиционалните форми на комуникација како групни и индивидуални разговори и родителски средби, повремено учество на родителите во проектни активности на групата, сепак потребно е да се зачестат тематските консултации, индивидуални и групни, континуирана едукација на родителите. Се надеваме дека размислувањата и сознанијата изнесени во трудот ја постигнаа својата цел, во насока на насочување на вниманието кон влијанието на технологијата врз квалитетот на партнерството меѓу детето, воспитувачот и семејството и се доволно инспиративни за некое следно истражување.

### **Користена литература**

- Vasić, S. (1990). *Kultura govorne komunikacije*, Beograd: Prosveta
- Димитрова, Г. (1996). *Педагогическото общување при възпитателния процес*, София: Веда Словена -ЖГ
- Krnjajić, S. (1993). *O nekim metodološkim problemima proučavanja interpersonalnih odnosa*, Zbornik 25 Instituta za pedagoška istraživanja, Beograd: Institut za pedagoška istraživanja
- Мирасчиева, С. (2022). *Педагошка комуникација*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“
- Пантић, Д. (1981). *Меѓуљудски односи у васпитно образовни организацијама и потреба њихових истраживања*, Београд: Настава и васпитање, бр.4
- Ратковић, М. (2001). *Интеракције ученик-наставник-родител*, Београд: Директор школе, бр.1
- Reardon, K. K. (1998), *Interpersonalna komunikacija*, Zagreb: Alinea
- Tatković, N., Diković, M., & Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.